НЕОДНОРАЗОВЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ ОДНОГО ВИДУ НА ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ СВІДЧИТЬ ПРО ВІДСУТНІСТЬ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У ЗБИРАННІ ДОКАЗІВ - РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «БАСЮК ПРОТИ УКРАЇНИ» ВІД 5 ЛИСТОПАДА 2015 РОКУ (ЗАЯВА № 51151/10)[1]

Європейський суд з прав людини

Реферат. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Басюк проти України» від 5 листопада 2015 року (заява № 51151/10; остаточне з 05.02.2016) стосується розслідування дорожньо-транспортної пригоди, під час якої на пішохідному переході було збито доньку та онуку заявника. Донька згодом померла, і, за висновками судово-медичної експертизи, причиною смерті стали отримані травми. Після неодноразових скарг заявника до органів внутрішніх справ провадження відкрили майже через три роки, а заявника визнали потерпілим; упродовж наступних трьох років експертизи проводили неодноразово, а справу кілька разів закривали й поновлювали за рішенням прокурора. Коли набрав чинності Кримінальний процесуальний кодекс України, експертизи провели повторно й знову допитали свідків. Автотехнічна експертиза дійшла висновку, що водій не мав змоги уникнути зіткнення. ЄСПЛ нагадав, що стаття 2 Конвенції зобов'язує державу підтримувати ефективну й незалежну судову систему, здатну забезпечити відшкодування в разі смерті чи тяжких тілесних ушкоджень; якщо шкоду заподіяно з необережності й без обтяжувальних обставин, достатнім може бути й цивільно-правовий захист. Однак відшкодування матеріальної та моральної шкоди, яке заявник отримав за приватним договором, не звільняло органи влади від обов'язку встановити обставини смерті та винну особу, а неподання цивільного позову в кримінальній справі від заявника не залежало, бо до складання обвинувального акта цивільного відповідача не було визначено. Зважаючи на те, що досудове розслідування тривало понад вісім років і на момент звернення до ЄСПЛ не було завершене, Суд констатував порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції. У заголовку матеріалу редакція журналу розцінює неодноразове призначення експертиз одного виду як ознаку відсутності системного підходу до збирання доказів. Реферат доповнено довідкою про обов'язковість застосування практики ЄСПЛ судами України (ст. 9 Конституції України, ст. 17 Закону «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та інші норми) і переліком рішень щодо судової експертизи: «Олейнікова проти України», «Аль Файєд проти Франції», «Федіна проти України», «Цєхоньська проти Польщі», «Антонов проти України». Для слідчих, прокурорів і судових експертів рішення є застереженням: багаторазові повторні експертизи без продуманої стратегії доказування затягують розслідування і створюють ризик визнання його неефективним.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини, Басюк проти України, стаття 2 Конвенції, право на життя, ефективне розслідування, процесуальний обов'язок держави, дорожньо-транспортна пригода, повторна експертиза, автотехнічна експертиза, судово-медична експертиза, досудове розслідування, відшкодування шкоди.

Repeated Appointment of Expert Examinations of the Same Type at the Pre-Trial Investigation Stage Indicates the Absence of a Systematic Approach to Evidence Gathering: ECtHR Judgment in Basyuk V. Ukraine of 5 November 2015 (Application No. 51151/10)

Yevropeiskyi sud z prav liudyny.

Abstract. The European Court of Human Rights judgment in Basyuk v. Ukraine (5 November 2015, application no. 51151/10, final on 5 February 2016) concerns the investigation of a road traffic accident in which the applicant's daughter and granddaughter were hit at a pedestrian crossing; according to the forensic medical findings, the daughter later died of her injuries. Criminal proceedings were opened almost three years after the applicant's repeated complaints to the police. Over the next three years expert examinations were ordered several times and the case was repeatedly closed and reopened by the prosecutor; after the Criminal Procedure Code of Ukraine came into force, the examinations were repeated and witnesses questioned again. A road traffic (automotive) examination concluded that the driver could not have avoided the collision. The Court reiterated that Article 2 of the Convention requires an effective and independent judicial system capable of providing redress, and that in cases of negligence civil-law remedies may suffice. Compensation received by the applicant under a private agreement, however, did not release the authorities from their duty to establish the circumstances of the death and the person responsible, and his failure to lodge a civil claim in the criminal case was beyond his control. Since the investigation had lasted more than eight years and was still pending when the application was lodged, the Court found a violation of the procedural limb of Article 2. The journal's commentary treats the repeated ordering of examinations of the same type as evidence of an unsystematic approach to collecting evidence. The digest also explains the binding force of the Court's case law for Ukrainian courts and lists related judgments on forensic expertise, offering investigators, prosecutors and forensic experts a practical warning against protracted, poorly planned expert work.

Keywords: European Court of Human Rights, Basyuk v. Ukraine, Article 2 of the Convention, right to life, effective investigation, procedural obligation, road traffic accident, repeated expert examination, forensic medical examination, pre-trial investigation, compensation.

Першоджерело: *Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Басюк проти України» від 5 листопада 2015 р. (заява № 51151/10). Реферат оприлюднено в журналі 06.04.2020.*

References

1. Yevropeiskyi sud z prav liudyny. Neodnorazove pryznachennia ekspertyz odnoho vydu na etapi dosudovoho rozsliduvannia svidchyt pro vidsutnist systemnoho pidkhodu u zbyranni dokaziv - rishennia YESPL u spravi "Basiuk proty Ukrainy" vid 5 lystopada 2015 roku (Zaiava № 51151/10) [Repeated Appointment of Expert Examinations of the Same Type at the Pre-Trial Investigation Stage Indicates the Absence of a Systematic Approach to Evidence Gathering: ECtHR Judgment in Basyuk V. Ukraine of 5 November 2015 (Application No. 51151/10)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 2 (26). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/1087-neodnorazove-priznachennya-ekspertiz-odnogo-vidu-na-etapi-dosudovogo-rozsliduvannya-svidchit-pro-vidsutnist-sistemnogo-pidkhodu-u-zbiranni-dokaziv-rishennya-espl-u-spravi-basyuk-proti-ukrajini-vid-5-listopada-2015-roku-zayava-51151-11 (onovlena versiia vid 06.05.2020). [in Ukrainian].